

REHBERLİK SERVİSİ

OLUMLU DİSİPLİN

DİSİPLİN KAVRAMI

Toplumda var olan geleneksel algının aksine “disiplin kavramı” çocukların; anne, baba, öğretmen veya diğer büyüklerinden korkarak değil, çekindikleri bir kişi olmadan, kendi iç denetimleriyle kurallara uymalarına, sorumluluk almalarına ve özdenetim geliştirmelerine yardımcı olmaktır (Kısa, 2009; Cüceloğlu, 2001).

DİSİPLİN İLKELERİ

Kararlılık: Anne ve baba çocuğun uyması gereken kurallar konusunda kararlı bir duruş sergilemelidir. Kararlı tutum karşısında çocuklar genellikle uyum gösterirler.

Kesinlik: Anne ve baba kurallar konusunda kesin tavır sergilemelidir.

Süreklilik: Anne baba farklı zamanda farklı uygulamalar için taviz vermemeli, tutarlı olmalıdır.

Sakinlik: Kurallara uyma noktasında çocuğuyla çatışma yaşayan ebeveynler sakinliğini korumalı, sonu gelmeyecek tartışmalara girmemelidir.

Dönüt vermek: Çocuklar uygun davranışın öğrenilmesinde olumlu dönütler olmak isterler. Aileler olumlu davranışı desteklemeli ve beğendiklerini belirtmelidir. “ Okuldan geldiğinde çantayı ve kıyafetlerini yerine koyduğunu görüyorum. Bu davranışın hoşuma gitti.”

Çocukta Olumlu Davranış Geliştirmede Kuralların Belirlenmesi

- Kurallar sınırlı sayıda olmalı, istenen ve istenmeyen davranışlar somut bir şekilde tanımlanmalı ve kesinlikle uygulanmalıdır.
- Kurallar mantıklı olmalı ve çocuğun uyabileceği düzeyde olmalıdır.
- Kurallar çocuktan ne beklediğimizi açıkça ortaya koymalı ve onu yönlendirmelidir. Bir şeye neden “hayır” dendiği gerekçesiyle açıklanmalıdır.
- Mümkün olduğunca olumlu kelimelerle ifade edilmeli, anne baba tarafından tutarlı bir şekilde uygulanmalıdır.
- Kuralların belirlenmesinde çocuğun da fikri alınmalı, söz hakkı tanınmalıdır.
- Kurallara uyulmadığında olabilecekler abartılmadan, kısa, net ve somut olarak çocuğa açıklanmalıdır.

Olumlu disiplin geliştirme sürecinde kullanılan disiplin yöntemleri çocuğun yaşına ve gelişim düzeyine uygun olmalıdır. Ailenin tutumları ölçülü, mantıklı ve olumlu olmalıdır. Baskı, şiddet ve pasif saldırgan davranışlar çocuğun benlik saygısını ve özgüven gelişimini zedelemektedir. Aileler her kararı kendisi almayıp çocuğun da bazı kararları kendisi almasına, davranışlarının sorumluluklarını yüklenmesine, sonuçları yaşayarak tecrübe etmesine fırsat tanınmalıdır. Böylece çocukta karar verme becerisi ve sorumluluk duygusu gelişecek, kendine olan güveni artacaktır. Ailede her bireyin aynı olmayacağı, bireysel farklarının olabileceği kabul edilmelidir. Çocuktan istenen davranışlar ve kurallar çocuğun bireysel farklılıkları dikkate alınarak düzenlenmelidir. Olumlu disiplinin amacının, çocukta öz denetim geliştirmek, sorumluluk bilinci oluşturmak ve olumlu benlik saygısı geliştirmek olduğu unutulmamalıdır. Olumlu disiplin ancak sevgi dolu ve destekleyici bir ortamda gelişir. Aileler çocuğun ihtiyaçlarına duyarlı olmalı, çocuğun anlatmak istediklerini dinlemeli ve gereksinimlerini fark etmelidir.

Çocuklarda Özdenetim Gelişmesini Engelleyen Durumlar

- Yaşına ve gelişim dönemine uygun görev ve sorumluluklar verilmemesi
- Çocuğun etkin dinlenmemesi, davranışlarına ve fikirlerine değer verilmemesi
- Çocuk adına kararlar alıp çocuğun bunlara uymaya zorlanması
- Çocuğun anne-babaya ya da başka bireylere bağımlılığını arttıracak övgü sözleriyle takdir edilmesi, bu yüzden çocuktaki benmerkezci duyguların artırılması
- Çocuğun kendi başına karar vermesini engelleyecek ve onda yetersizlik duygusu uyandıracak sözlerle itham edilmesi. "Sen yapamazsın", "Senin gücün yetmez", "Hayatta başaramazsın" vs.
- Çocuğun her istediğinin ebeveynleri tarafından yerine getirilmesi
- Aile içinde kuralların olmaması, esnetilmesi ya da duruma göre sürekli değiştirilmesi
- Aile içinde otorite figürünün etkisizliği, eksikliği ya da kuralların uygulanmasında tutarsız davranılması
- Aşırı baskıcı ya da serbest aile tutumu
- Çocuğun istek, beklenti ve ihtiyaçlarına değer verilmemesi
- Çocuğun sorumluluğunda olan işlerin başkaları tarafından yapılması (annenin odasını ve oyuncaklarını toplaması, ayakkabılarını giydirmesi, ödev, etkinlik ve resimleri anne babanın yapması)

EBEVEYNLERE DÜŞEN GÖREVLER

Aile içinde sevginin var olması ve ifade edilmesi çocuğun kişisel sosyal gelişimini olumlu etkilemektedir. Bireysel farklılıkları ve özellikleri ne olursa olsun çocuk, bir koşula bağlanmadan kabul edilmeli ve sevilmelidir. Sevildiğinin farkında olan çocuk kendini değerli hisseder ve çevresinde konulan kurallara uyum gösterir. Ebeveynler davranışlarında tutarlı olmalıdır. Aynı davranışa farklı zamanlarda farklı tepkiler vermek özdenetimi olumsuz etkiler ve çocuğun karmaşa yaşamasına sebep olur. Bu nedenle aileler olumsuz davranışlar karşısında tutarlı davranmalı ve davranışın neden yanlış olduğuna dair çocuğa açıklama yapmalıdır. Olumsuz davranışın gerekçesinin açıklanması çocuğun yanlış ve doğruyu ayırt edebilmesi açısından önemlidir. Çocuğa karşı kullanılan iletişim dilinin çocuk tarafından anlaşılması önemlidir. Bu bakımdan olumsuz davranış, çocukla göz teması kurarak kesin ve kararlı bir ses tonuyla ifade edilmelidir. Çocuklara evde yapabileceği işlerde sorumluluk verilmeli, karar vermesi gereken durumlarda destekleyici olunmalıdır. Bu tutum çocuklarda sorumluluk duygusunun gelişmesine, bir sorunla karşılaştığında çözüm yolları bulmasına katkı sağlayacaktır. Böylece çocuklar topluma daha uyumlu, ihtiyaçlarının farkında olan ve sınırlarını bilen özerk bireyler haline gelecektir. Çocuklarda olumlu davranış geliştirmenin sabırla sürdürülmesi gereken bir süreç olduğu unutulmamalıdır. Bu süreçte çocuklara karşı olan sevgimiz, saygımız ve güvenimiz onların zaman içinde olumlu benlik saygısına sahip, özgüveni yüksek, özdenetim becerisi gelişmiş, bağımsız bireyler olarak gelişimlerine katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü (2021). Olumlu Disiplin: Mart 2021 tarihinde erişildi. <http://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/Olumludisiplin.pdf>

Kısa, D. (2009). Okulöncesi öğretmenlerinin altı yaş çocuklarının sorumluluk eğitiminde başvurdukları disiplin yöntemlerine ilişkin görüşleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Osmangazi Okulları Özdenetim: Mart 2021 tarihinde erişildi.
<https://osmangaziokullari.com/cocuklarda-oz-denetim-ve-oz-duzenleme-becerisi/>